

USNaMaR

Navrácení majetku, restituce

II. ÚS 305/99

> Pokud krajský soud pravomocně rozhodl podle stavu platného v době vynesení rozsudku, nemůže být v rámci dovolacího řízení tento rozsudek zrušen jen z toho důvodu, že se mezitím změnil právní stav.

Jestliže obecné soudy nepřihlédly ke skutečnosti, že při znárodnění předmětných nemovitostí zestátněním nebyl příslušný výměr podepsán resortně příslušnou ministryní a současně ani k tomu, že do rozsahu znárodnění byly zahrnuty pozemky, které v důsledku konstitutivní povahy odevzdací listiny z dědického řízení přešly na právního předchůdce stěžovatelů, postupovaly v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Ústavy ČR. <

Ústavní soud ČR

rozhodl v senátě, ve věci ústavní stížnosti E. V., proti rozsudku Nejvyššího soudu ČR, č.j. 23 Cdo 2639/98-62, ze dne 18. 3. 1999, v bodu II, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně, č.j. 20 Co 443/93-33, ze dne 25. 1. 1994, za účasti Nejvyššího soudu České republiky a Krajského soudu v Brně, jako účastníků řízení, a 1) T., s.p., a města U. H., jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, č.j. 23 Cdo 2639/98-62, ze dne 18. 3. 1999 v bodu II, v části, ve které se zamítá dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Brně, č.j. 20 Co 443/93-33, ze dne 25. 1. 1994, pokud jím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu Uherském Hradišti ze dne 2. 4. 1993, č. j. 6 C 102/92-19, v zamítavé části, ohledně vydání pozemků č. 709, 715 a 716 v k.ú. Uh. Hradiště, se zrušuje. Ve stejném rozsahu se zrušují rozsudek Krajského soudu v Brně, č.j. 20 Co 443/93-33, ze dne 25. 1. 1994, pokud jím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu Uherském Hradišti ze dne 2. 4. 1993, č. j. 6 C 102/92-19, a rozsudek Okresního soudu Uherském Hradišti ze dne 2. 4. 1993, č. j. 6 C 102/92-19.

II.

Ve zbývající části se návrh zamítá.

Odůvodnění

Stěžovatelé podali dne 16. 6. 1999 ústavní stížnost, která byla osobně doručena Ústavnímu soudu dne 21. 6. 1999. Ústavní stížnost směřovala proti bodu II rozsudku Nejvyššího soudu ČR, č.j. 23 Cdo 2639/98-62, ze dne 18. 3. 1999. Tímto rozsudkem byl v bodu I rubrikovaný rozsudek Krajského soudu v Brně zrušen z důvodu nedostatečně vymezeného předmětu řízení a věc byla ve vymezeném rozsahu vrácena Okresnímu soudu v Uherském Hradišti k dalšímu řízení. V bodu II bylo zamítnuto dovolání stěžovatelů proti rozsudku Krajského soudu v Brně, pokud jím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 2. 4. 1993, č. j. 6 C 102/92-19, v zamítavé části, ohledně vydání pozemků č. 454/1, 454/2, 712/2, 713/2, 676, 528, 712/1, 709, 710, 715, 716 v k.ú. Uherské Hradiště, resp. o uzavření dohody o vydání těchto nemovitostí směřující vůči 1) vedlejšímu účastníkovi a ohledně pozemku č. 957 v k.ú. U. H. směřující vůči 2) vedlejšímu účastníkovi. Tuto část rozsudku dovolacího spolu s rozsudkem Krajského soudu v Brně stěžovatelé napadají ústavní stížností a tvrdí, že tím bylo zasaženo do jejich základních práv zakotvených v čl. 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

Z ústavní stížnosti a z vyžádaného soudního spisu, sp. zn. 6 C 102/92, který je veden u Okresního soudu v Uherském Hradišti, vyplývají tyto skutkové a právní okolnosti případu. Návrhem u uvedeného okresního soudu ze dne 31. 3. 1992 se stěžovatelé domáhali ve vztahu k vedlejším účastníkům vydání bližší specifikovaných nemovitostí a uzavření dohody o jejich vydání podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, v tehdy platném znění. Spolu se svou matkou (která v průběhu řízení zemřela a jejíž jsou oba dědici) dovozovali, že jsou dědici po svém otci V. F., který byl opět dědicem po původních vlastních manželech M., kteří byli přinuceni v době nesvobody továrnu na nábytek prodat "treuhanderovi" T. F. a v roce 1943 zahynuli stejně jako ostatní rodinní příslušníci v koncentračních táborech. Jejich dědici se stali každý id. Polovinou R. J. a otec stěžovatelů V. F. Tito zdědili v

tomto poměru pozemky č. 709, 715 a 716. K dalšímu projednání pozůstalosti nedošlo, neboť v době probíhajícího restitučního řízení došlo ke znárodnění nemovitosti patřících do pozůstalosti a řízení bylo v lednu 1950 zastaveno. Stěžovatelé opírali svůj nárok o § 6 odst. 1 písm. k), dále o § 2 odst. 1 písm. c) a § 2 odst. 2 písm. b) zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Okresní soud v Uherském Hradišti jejich žalobu zamítl s tím, že nemohou být oprávněnými osobami, neboť jejich právní předchůdce V. F. požadované věci nikdy nevládnul. Pozemky č. 709, 715 a 716, které mu byly v rozsahu id. 1/2 odevzdány, byly znárodněny spolu s majetkem bývalé továrny T. F., neboť sloužily provozu této firmy. Ke znárodnění podle tohoto soudu došlo podle dekretu prezidenta republiky č. 100/1945 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dnem 1. 1. 1948, tj. před rozhodným obdobím. V případě stěžovatele P. F. navíc soud konstatoval, že vůči žalovaným vedlejším účastníkům neuplatnil výzvu k vydání, je pochybné jeho státní občanství a k trvalému pobytu se přihlásil formálně až době probíhajícího řízení o vydání nemovitosti (č.l. 21 soudního spisu).

Krajský soud v Brně odvolání stěžovatelů zamítl rozsudkem, č.j. 20 Co 443/93-33, ze dne 25. 1. 1994 a vyslovil současně připustnost dovolání. Potvrdil stanovisko o znárodnění ke dni 1. 1. 1948. Podle jeho názoru by ale žaloba nebyla důvodná ani v případě přechodu nemovitosti na stát v rozhodném období, neboť věci v té době patřily osobě, se kterou nebyli stěžovatelé v žádném příbuzenském poměru. Znárodněn byl majetek T. F. a nemohla proto obstát jejich námitka, že v případě dokončení restitučního řízení se mohl V. F. stát vlastníkem tohoto majetku. Odvolací soud též potvrdil stanovisko okresního soudu, že stěžovatel P. F. nespĺňoval podmínky § 3 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Pokud jde o pozemek č. 957, dospěl Krajský soud v Brně k závěru, že výzva nebyla 2) vedlejšímu účastníku jednak doručena, neboť byla adresována Městskému úřadu U. H., jednak byla doručena až po lhůtě stanovené v § 5 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích, navíc mělo jít o pozemek, na kterém byly po převzetí státem postaveny obytné domy, takže by vydání bránil § 8 odst. 3 cit. zákona.

Stěžovatelé využili možnost připuštění dovolání. O něm rozhodl Nejvyšší soud, který se stal od 1. 1. 1996 dovolacím soudem i pro nedokončená řízení o dovolání před vrchními soudy. Bod II svého rozsudku odůvodnil především z hlediska rozhodného právního stavu, posouzení splnění podmínky přechodu majetku před rozhodným obdobím, oprávněnosti stěžovatelů.

Odvolacím soudem bylo rozhodnuto dne 25. 1. 1994, kdy zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích platil ve znění zákonů č. 264/1992, č. 267/1992 a č. 133/1993 Sb. a dovolací soud proto nemohl ve smyslu judikatury (např. rozsudek VS v Praze, sp. zn. 7 Cdo 81/93, Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1997, rozhodnutí pod č. 5 - "dovolací soud - při posuzování věcné správnosti napadeného pravomocného rozsudku - nemůže přihlížet ke změnám, které v hmotněprávní úpravě nastaly po rozhodnutí odvolacího soudu, i kdyby to povaha uplatněného nároku a ustanovení pozdějšího předpisu umožňovaly").

Dovolací soud došel po obsáhlém rozboru (č.l. 64-65) k závěru, že není správný názor odvolacího soudu o tom, že sporné věci přešly na stát již dnem 1. 1. 1948, neboť původní vlastník až do vydání zákona č. 114/1948 Sb. používal do jeho vydání dne 28. 4. 1948 všech atributů vlastnického práva a retroaktivita zákona by znamenala rozpor s právem vlastnit coby obecně uznávaným lidským právem.

Pokud jde o závěr odvolacího soudu, že stěžovatelé nejsou oprávněnými osobami, dospěl dovolací soud k těmto závěrům. Vyhláškou ministra průmyslu č. 1254 ze dne 27. 6. 1948 ů.l. byl znárodněn zestátněním podnik T. F., továrna na nábytek, pila, Rozsah znárodnění byl stanoven výměrem ministra spotřebního průmyslu ze dne 15. 12. 1960, č.j. Oll-726/59. Pokud jde o pozemky č. 454/1, 454/2, 712/2, 713/2, 676, 528, ((713/1 neuveden v bodu II)) a 712/1, byl jejich původním vlastníkem S. M., který je dne 8. 10. 1941 převedl na T. F. Původními vlastníky pozemku č. 710 byli H. a Ž. M-novi, z nichž přešlo vlastnické právo smlouvou ze dne 8. 10. 1941 rovněž na T. F. Původní vlastnice pozemků č. 709, 715, 716 byla E. M. Všichni čtyři byli Židé a zemřeli během 2. světové války v koncentračních táborech. Ke dni přechodu na stát znárodněním 28. 4. 1948 nebyla žádná z nemovitostí, tvořících majetkovou podstatu znárodněného podniku T. F., ve vlastnictví stěžovatelů nebo jejich zeměřel matky, ani jejich právního předchůdce V. F., přičemž:

-pozemky č. 454/1, 454/2, 712/2, 713/2, 676, 528, 713/1 (neuveden v bodu II rozsudku), 712/1 a 710 přešly na stát jako majetek T. F. Podle skutkových zjištění okresního a krajského soudu nedošlo k jejich restituci podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzházejících. Podle názoru dovolacího soudu samotnou deklarací neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody k obnově vlastnického práva nedošlo. Dovolací soud v této souvislosti poukázal na náleze Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 4. 1947 (Boh. A 1592), podle něhož převod provedený po 29. 9. 1938 se stává neplatným teprve judikátním výrokem soudu;

-pozemky č. 709, 715 a 716 přešly na stát z pozůstalosti po E. M., jejímž zákonným dědicem byl z id. Polovině otec stěžovatelů V. F. Podle režimu nabývání dědictví podle tehdy platného obecného občanského zákoníku (§ 797 a § 811) tzv. sporného patentu (patent č. 208/1854 ř.z.) se stal dědicem vlastníkem teprve na základě odevzdací listiny soudu, která byla titulem vlastnického práva. Dovolací soud tak v obsáhlém odůvodnění (č.l. 66 soudního spisu) dospěl k závěru, že odnětí těchto pozemků z tzv. ležící pozůstalosti nebylo odnětím právnícké osobě, nýbrž že je nutné dovodit, že za takto postiženou osobu nutno považovat zůstavitele.

Na tomto základě došel dovolací soud k závěru, že stěžovatele nelze mít za tzv. původní, ani z odvozené oprávněné osoby podle § 3 odst. 1 a 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Dále konstatoval,

že s ohledem na úmrtí matky stěžovatelů M. F. se vůbec nebylo třeba zabývat závěry obou soudů o tom, že stěžovatel P. F. sám nepodal výzvu k vydání nemovitosti a splněním podmínky státního občanství k 1. 4. 1991, neboť vstoupil do jejich práv z titulu právního nástupnictví založeného děděním. Protože závěry odvolacího soudu byly založeny na dvou na sobě nezávislých důvodech, stačí když obzvojí důvod druhý. Proto dovolání zamítl.

Rozsudek o dovolání v bodu II jako poslední prostředek, který jim k ochraně jejich práva poskytuje zákon, napadli stěžovatelé ústavní stížností. Jejich výtky lze shrnout do těchto základních bodů:

1) obecné soudy nerespektovaly jejich právo vlastnit majetek a stejný zákonný obsah a ochranu vlastnického práva a zaručené dědění podle čl. 11 Listiny. Nerespektovaly jejich námitky ohledně restitučního řízení, které bylo ohledně předmětných pozemků zahájeno usnesením Okresního soudu v Uherském Hradišti dne 20. 5. 1947 a protiprávně ukončeno usnesením téhož soudu dne 13. 1. 1950. K zastavení restitučního řízení došlo z důvodu znárodnění nemovitostí. Právě z tohoto důvodu bylo znárodnění provedeno nezákonně a mělo přímý dopad na nepochybnou negaci dědického řízení po původních vlastnících. Toto řízení bylo vedeno u Okresního soudu v Uherském Brodě pod sp. zn. D 388/46 a podle odevzdací listiny ze dne 16. 5. 1949 byly pozemky č. 709, 715 a 716 odevzdány z id. poloviny i jejich otci V. F. jako dědictví po E. M. Stěžovatelé chápou, že se obecné soudy vyhýbají řešení citlivé a precedenční záležitosti, nicméně od samého počátku na tyto skutečnosti upozorňují,

2) novela zákona o mimosoudních rehabilitacích provedená zákonem č. 116/1994 Sb. reaguje na nedostatky původního znění. Stěžovatelé souhlasí s výkladem uplatňování dědických práv podle obecného občanského zákoníku, jak jej provedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku. Přesto tento výklad neřeší konkrétní problematiku možného přechodu vlastnických práv z původních vlastníků na jejich otce s ohledem na zahájená restituční řízení a dokončené dědické řízení.

Ústavní soud si vyžádal spisový materiál a vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení. Za Nejvyšší soud ČR se vyjádřila předsedkyně senátu JUDr. I. Z., která odkázala na písemné odůvodnění rozsudku dovolacího soudu a dále zdůraznila, že v dovolacím řízení platí, že při posuzování věcné správnosti pravomocného rozsudku odvolacího soudu nemůže dovolací soud přihlížet ke změnám v hmotněprávní úpravě, které nastaly po rozhodnutí odvolacího soudu. Navrhla zamítnutí ústavní stížnosti jako nedůvodné. Předsedkyně senátu Krajského soudu v Brně pouze odkázala na odůvodnění rozsudku. 2) vedlejší účastník poukázal na to, že rozsudek odvolacího soudu nelze napadnout pro uplynutí 60 denní lhůty. Rozsudek dovolacího soudu nelze napadnout pro nepřípustnost návrhu, protože řízení dosud nebylo zčásti pravomocně skončeno. Pro případ meritorního projednání navrhl zamítnutí stížnosti, když se ztotožnil se závěry obecných soudů o tom, že stěžovatelé nejsou oprávněnými osobami a tím ani aktivně legitimováni a navrhl ústavní stížnost zcela zamítnout. 1) vedlejšímu účastníku se nepodařilo návrh doručit.

Ústavní soud nejdříve přezkoumal formální náležitosti ústavní stížnosti. Ústavní stížnost byla podána včas, stěžovatelé byli řádně zastoupeni a vyčerpali všechny prostředky, které jim zákon k ochraně jejich práv poskytuje včetně dovolání. Ústavní stížnost proto byla shledána přípustnou. Stěžovatelé byli oprávněni k jejímu podání, neboť ani tato námitka 2) vedlejšího účastníka nebyla na místě, s ohledem na vymezení aktivní legitimace k podání ústavní stížnosti v § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Věc byla Ústavním soudem posouzena z hlediska její opodstatněnosti. Opodstatněností ústavní stížnosti je přitom v řízení před Ústavním soudem rozumět to, že rozhodnutí, které je stížností napadeno, porušilo základní práva a svobody stěžovatelů. Přezkoumáním skutkového stavu, předložených listinných důkazů a posouzením právního stavu, došel Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je neopodstatněná, pokud jde o otázku nedokončeného restitučního řízení podle zákona č. 128/1946 Sb. ve vztahu k pozemkům č. 454/1, 454/2, 712/2, 713/2, 676, 528, ((713/1 neuveden v bodu II)), 712/1 a 710, neboť stěžovatelům se nepodařilo prokázat porušení jejich ústavně zaručených základních práv a svobod podle čl. 11 Listiny. Pokud jde o restituční nárok k pozemkům č. 709, 715 a 716, které byly předmětem dokončeného dědického řízení, došel Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je opodstatněná.

Problematiku je třeba rozdělit na dvě skupiny otázek. Prvou je otázka nedokončeného restitučního řízení a druhou je otázka dokončeného dědického řízení. K tomu je třeba uvést:

ad 1a)

Pokud jde o tvrzený zásah do vlastnických práv stěžovatelů, je třeba uvést, že pro restituční věci zaujímá Ústavní soud ve své ustálené judikatuře právní názor, podle kterého je ustanovením čl. 11 Listiny chráněno vlastnické právo již konstituované, a tedy již existující, a nikoli pouze tvrzený nárok na ně (nález III. ÚS 23/93, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sv. 1, nález č. 5). Ten, kdo se teprve účastní řízení, jehož výsledkem má být nabytí vlastnictví, proto není těmito ustanoveními chráněn, jsou chráněna pouze jeho práva v takovém procesu nárok na konstituování vlastnictví uplatňovat.

Rovněž čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod zakotvuje právo pokojně užívat majetek, který již je ve vlastnictví, nikoli právo nějaký majetek nabyt, aniž jsou splněny k tomu zákonem stanovené podmínky. V době vedení sporu byli vlastníkem předmětného majetku vedlejší účastníci a ani navrhovatelé, ani obecné soudy to nezpochybňovali. Uvedená ustanovení proto v tomto sporu chránila vlastnická práva vedlejšího účastníka, který měl právo na tuto ochranu s tím, že může být svého vlastnictví zbaven pouze zákonem stanoveným způsobem a ústavně konformním způsobem.

Soudci jsou při svém rozhodování vázáni v souladu s čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR zákonem. Krajský soud mohl věc posoudit podle právního stavu ke dni svého rozhodnutí dne 24. 1. 1994, tj. zejména před přijetím zákona č. 116/1994 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 7. 1994. Rovněž v tomto ohledu neshledal Ústavní soud v postupu dovolacího soudu zásah do ústavně zaručených práv stěžovatelů, kteří ani tuto okolnost přímo nenamítají, byť argumentují novelami zákona o mimosoudních rehabilitacích, které byly přijaty již po vydání rozsudku odvolacího soudu, který byl předmětem dovolacího řízení.

Zákon o mimosoudních rehabilitacích jako základní předpoklad restituce majetku stanoví to, že tento majetek přešel na stát nebo jiné právnické osoby v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Orgány veřejné moci proto při rozhodování o právech stěžovatelů nevybočily z ústavního rámce daného čl. 36 odst. 1 Listiny. Tato situace by mohla nastat v případě, že by v době rozhodování krajského soudu platilo ustanovení, které do zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, vložil zákon č. 116/1994 Sb. a které stanoví, že "oprávněnou osobou je též fyzická osoba, která splňuje podmínky stanovené v odstavci 1 a která v den přechodu věci na stát podle § 6 měla na ni nárok podle dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkové-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, žrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 120/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkové-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzházejících, pokud k převodu nebo přechodu vlastnického práva prohlášeným za neplatné podle těchto zvláštních předpisů došlo z důvodu rasové perzekuce a tento nárok nebyl po 25. únoru 1948 uspokojen z důvodů uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) zákona." Zde Ústavní soud připomíná, že ústavností tohoto předpisu se již zabýval v usnesení Pl. 16/94 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sv. 2, usn. č. 14) a dále ve vztahu k čl. II bodu 2 zákona č. 116/1994 Sb. v zamítavém nálezu č. 281/1998 Sb.

V daném případě okresní i krajský soud rozhodovaly za situace, kdy toto ustanovení nebylo součástí platného právního řádu, a tudíž k němu nemohly přihlídnout. Jen pro úplnost se dodává, že uvedené řešení, provedené novelou č. 116/1994 Sb. bylo zákonodárcem zvoleno právě proto, že došel k závěru, že obecné soudy neměly dostatečné nástroje pro řešení restitučních nároků osob fyzických osob poškozených již za války, které nikdy neztratily československé státní občanství a které byly podle dosud platné právní úpravy vyloučeny z procesu restitucí z důvodů uvedených v obecné části důvodové zprávy. Soudní praxe, vycházející z litery a nikoliv z ducha zákona, který má napravovat křivdy spáchané na občanech v době nesvobody, neměla nástroj na rušení pravoplatných rozsudků vynesených po únoru 1948.

Pro takové případy se nově definovaným oprávněným osobám otevřela v čl. II zákona č. 116/1994 Sb. lhůta pro uplatnění jejich nároků, založených cit. zákonem v čl. I. Tyto nároky mohly oprávněné osoby uplatnit do šesti měsíců od účinnosti tohoto zákona, přičemž lhůta 30 dní uvedená v § 5 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích, počala běžet ode dne uplatnění návrhu.

Není věcí tohoto řízení posuzovat, zda tuto možnost stěžovatelé využili či nikoli (ze soudního spisu č. l. 44 plyne, že si podali žádost o vydání majetku v rozsahu podle novel č. 115/1994 a č. 116/1994 Sb.). Dovolací soud přezkoumával pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu. Obdobně Ústavní soud přezkoumává v rámci řízení o ústavní stížnosti pravomocné rozhodnutí dovolacího soudu vzhledem k právnímu stavu, kdy toto rozhodnutí vydal. Tento právní stav umožňoval přezkoumat rozhodnutí odvolacího soudu ke dni 25. 1. 1994.

Z tohoto důvodu v této části byla ústavní stížnost zamítnuta jako věcně neopodstatněná, neboť navrhovatelé v řízení před obecnými soudy nevystupovali jako vlastníci, nýbrž uplatňovali jiná než vlastnická práva.

ad lb)

Ústavní soud je ve smyslu své již ustálené judikatury vázán petitem návrhu na zahájení řízení a sám jej nemůže měnit. Není však vázán odůvodněním ústavní stížnosti. Proto není v rozporu s jejím posláním, když je napadené rozhodnutí orgánu veřejné moci přezkoumáno i z jiných hledisek. V tomto směru je třeba uvést, že stěžovatelé nenamítli, že výměr Ministerstva spotřebního průmyslu č. j. 011-726/59, kterým se stanovil rozsah znárodnění, nebyl vydán v souladu s předpisy o znárodnění. Předpoklad souladu s předpisy o znárodnění, ze kterého vyšly obecné soudy, se v řízení před Ústavním soudem ukázal jako nepřesný ve vztahu k právním požadavkům na vyhotovení výměru ze dne 15. 12. 1960, který nebyl podepsán ministrem, nýbrž evidentně někým (podpis nečitelný) za ministryni spotřebního průmyslu, kterou v té době byla Božena Macháčová-Dostálová. Ústavní soud zde poukazuje na právní názor, který zaujal v nálezu, sp. zn. III. ÚS 114/93 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sv. 1, č. 23), a sp. zn. IV. ÚS 259/95 (sv. 5, náleze č. 27), a ze kterého plyne, že v rubrikované věci znárodnovací proces firmy T. F. byl dovršen v rozporu s tehdy platnými předpisy, když řečený výměr nebyl podepsán ministryní, která za tento akt nesla ústavní a politickou odpovědnost a přitom byla zcela vyloučena působnost předpisů o správním řízení (nař. vlády č. 8/1928 Sb.), jak plynulo z ustanovení § 4 odst. 7 dekretu č. 100/1945 Sb., ve spojení s § 8 zákona č. 114/1948 Sb.

Tuto námitku sice navrhovatelé neuplatnili v řízení před obecnými soudy, nýbrž až dodatečně v řízení před Ústavním soudem, nicméně soudům byl řečený výměr ze 14. 3. 1950 k dispozici v rámci předloženého důkazního materiálu, který soudy musí hodnotit podle pravidel stanovených v ustanovení § 120 a § 132 o.s.ř. Přesto došel Ústavní soud k závěru, že v dané věci tato okolnost nemohla mít na výsledek řízení vliv, neboť bylo rozhodováno o znárodnění majetku někoho jiného než stěžovatelů. Teprve nový právní stav, založený zákonem č. 116/1994 Sb., umožnil v nově otevřených lhůtách uplatnit restituční nároky nově vytvořené kategorií oprávněných, tj. osobám, pokud na věc měly nárok podle dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkové-právních jednání z doby nesvobody a o

národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzházejících, pokud k převodu nebo přechodu vlastnického práva prohlášeným za neplatné podle těchto zvláštních předpisů došlo z důvodu rasové perzekuce a tento nárok nebyl po 25. únoru 1948 uspokojen z důvodů uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) zákona.

Není posláním Ústavního soudu, aby se touto otázkou mohl zabývat, neboť nebyla předmětem soudního řízení v přezkoumávaném rozsahu a době.

Obdobně nebyla posuzována otázka řešená v odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Brně ohledně doručení výzvy k vydání pozemku č. 957 Městskému úřadu U. H., a nikoli městu U. H., a to s ohledem na námitku nesplnění podmínek podle § 5 odst. 2 a § 8 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích.

ad 2)

Závěry soudů v části týkající se posouzení oprávněnosti restitučních nároků na vydání pozemků č. 709, 715 a 716 jsou v evidentním rozporu s výše citovanou odevzdávací listinou Okresního soudu v Uherském Brodě, sp. zn. D 388/46, kterou byla odevzdána pozůstalost po E. M., roz. J. z id. poloviny V. F. a z id. poloviny R. J., jejichž přihláška byla soudem přijata. Tímto usnesením bylo dědické řízení ukončené a vysloveno, že podle výsledků projednání lze povolit zápis v pozemkové knize k pozemkům č. 709, 715 a 716. Nejvyšší soud sice obsáhle rozebral podstatu dědického řízení do roku 1950, vyložil, co se rozumí právním posouzením případu, avšak v této části z toho nevyvodil patřičné závěry a neposkytl ochranu právu stěžovatelů. Tyto pozemky sice byly znárodněny spolu se zbývající majetkovou podstatou, avšak nikoli jako majetek firmy T. F., byt se tak výměrem z 15. 12. 1960 stalo, nýbrž jako majetek právního předchůdce stěžovatelů. Stěžovatelé výslovně uvedli, že jako restituční titul uplatňují i § 6 odst. 1 písm. k) tehdy platného znění zákona o mimosoudních rehabilitacích. Podle tohoto ustanovení je restitučním titulem i znárodnění vykonané v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy.

Rozporem s právními předpisy je přitom rozumět jednak to, že vymezení rozsahu znárodnění zestátněním nebylo podepsáno ministryní (viz výše) a dále to, že znárodněno bylo něco T. F. (ve skutečnosti majetek v národní správě), ačkoli to podle platné odevzdávací listiny D 388/46 z 16. 5. 1949 náleželo v důsledku její konstitutivní povahy právnímu předchůdci. Tento rozpor ve svém rozhodnutí, s ohledem na rozbor konstitutivní i deklaratorní povahy odevzdávací listiny v dědickém řízení, Nejvyšší soud dostatečně nevysvětlil a proto nesplnil své poslání z hlediska požadavků čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 1 Ústavy ČR. Nevyložil též svůj závěr, podle kterého pozemky č. 709, 715 a 716 přešly na stát z pozůstalosti po E. M., ačkoli je jako důkaz v soudním spise založen výměr Ministerstva spotřebního průmyslu, ve kterém se tyto pozemky zahrnují v bodě I. 3 do rozsahu znárodnění bývalého podniku T. F., továrna na nábytek, pila, U. H. podle stavu k 1. 1. 1948.

Není v kompetenci Ústavního soudu, aby tento rozpor řešil, je však jeho úkolem na tento rozpor, pocitovaný i stěžovateli od počátku soudního řízení jako zásah do jejich základních práv včetně práva dědického, poukázat a požadovat od obecných soudů jeho odstranění.

Tím došlo ve vztahu k uplatnění restitučních nároků k pozemkům č. 709, 715 a 716 k porušení práva navrhovatelů na soudní ochranu, když jim obecné soudy neumožnily domáhat se "stanoveným způsobem" jejich práv, jak to plyne z čl. 36 odst. 1 Listiny a stanoveným způsobem o věci nerozhodly.

Proto Ústavní soud v této části návrhu vyhověl a rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno [§ 82 odst. 1, odst. 3 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů]. Protože Krajský soud v Brně v této části potvrdil stanovisko Okresního soudu v Uherském Hradišti, bylo nutno vyhovět ústavní stížnosti ve výše vymezeném rozsahu a zrušit rozsudek Nejvyššího soudu ČR, č.j. 23 Cdo 2639/98-62, ze dne 18. 3. 1999 v bodu II, v části, ve které se zamítá dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Brně, č.j. 20 Co 443/93-33, ze dne 25. 1. 1994, pokud jím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 2. 4. 1993, č. j. 6 C 102/92-19, v zamítavé části ohledně vydání pozemků č. 709, 715 a 716 v k. u. U. H. Ve stejném rozsahu bylo nutno zrušit i rozsudek Krajského soudu v Brně, č.j. 20 Co 443/93-33, ze dne 25. 1. 1994, pokud jím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 2. 4. 1993, č. j. 6 C 102/92-19, a ve stejném rozsahu i rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 2. 4. 1993, č. j. 6 C 102/92-19.

Věc se v této části vrací do řízení v prvním stupni, kde bude nutno věc posoudit pod zorným úhlem skutečnosti, že znárodnění bylo provedeno v souladu s tehdy platnými předpisy ve vztahu k majetku někoho jiného, než byl právní předchůdce stěžovatelů. Bude proto úkolem prvostupňového soudu, aby znovu ve smyslu vývodů Nejvyššího soudu posoudil v této části nároky stěžovatelů s přihlédnutím k odevzdávací listině Okresního soudu v Uherském Brodě sp. zn. D 388/46, kterou byla odevzdána pozůstalost po E. M., roz. J., z id. poloviny V. F. a z id. poloviny R. J., a jehož usnesením bylo dědické řízení ukončené a vysloveno, že podle výsledků projednání lze povolit zápis v pozemkové knize k pozemkům č. 709, 715 a 716 a dále s přihlédnutím k povaze výměru Ministerstva spotřebního průmyslu, kterou se konkretizoval rozsah znárodnění. Touto otázkou se nemohl Ústavní soud meritorně zabývat, neboť by tím zasahoval do nezávislosti rozhodování obecných soudů.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.